

Despre autor

Alin Leș este doctor în psihologie și criminologie al Universității din București. Deține studii, specializări și competențe în psihologie militară, psihologie clinică, drept penal, tehnica poligraf, științele educației și teologie. Temele majore de interes surprind identificarea fantasmelor sexuale normale și parafilice în populația normală și la agresorii sexuali violatori, sprijinirea științifică a magistraților în individualizarea calitativă a pedepsei prin intermediul chestionarelor de sexualitate, construcția de chestionare și inventare psihodinamice pentru măsurarea sexualității normale și deviate, profilul psiho-sexual al românilor și al agresorilor sexuali.

În 2014 lansează la Academia Română *Criminologie și psihologie criminologică: delincvență, psihopatologie, criminalitate* (Editura Oscar Print, 2013). În 2018 publică *Psihopatologia fantasmelor sexuale. Metodologia investigării psihologiei criminologice* (Editura Universul Juridic). În 2020 publică *101 libertăți în vremea pandemiei. Realități psihosocio-comportamentale ale românilor* (Editura Universitară), lucrare regăsită în bibliotecile Universităților Stanford, Harvard, Pittsburgh, Paris-Nanterre și Babeș-Bolyai.

Este cunoscut în România pentru construirea instrumentelor psihologice *Chestionar de Evaluare a Fantasmelor Sexuale (CEFS)*, *Chestionar de Evaluare a Preferințelor Sexuale (CEPS)*, *Test de Metaforă a Violului (TMV)* și *Test de Semne ale Violului (TSV)*.

Autorul este membru afiliat al Asociației Americane de Psihologie (APA) și membru al mai multor divizii APA: Divizia 19 - *Society for Military Psychology*, Divizia 35 - *Society for the Psychology of Women*, Divizia 39 - *Society for Psychoanalysis and Psychoanalytic Psychology* și Divizia 41 - *American Psychology-Law Society*.

Cuprins

Despre autor / 2
Cuprins / 5
Prefață / 15
Cuvânt-înainte la ediția revizuită și adăugită / 17
Prefață (1) la ediția revizuită și adăugită / 20
Prefață (2) la ediția revizuită și adăugită / 22
Introducere / 24
Motto / 31

PARTEA I PARTE GENERALĂ

PRE-CRIMINOLOGIE ȘI PSIHLOGIE CRIMINOLOGICĂ

1. Aserțiuni și interogări din sfera criminologiei și psihologiei criminologice Fișele 1 - 78

- Fișa 1.** „De ce?” / 36
- Fișa 2.** Cum moartea este cel de-al doilea nostru nume / 36
- Fișa 3.** Încercare de seniorat psihologic / 37
- Fișa 4.** Pentru autoretrocederea valorilor axiologice / 37
- Fișa 5.** Bunul simț / 37
- Fișa 6.** Recomandarea unui fel de a fi non-psihiopatologic / 38
- Fișa 7.** Ispita stărilor de delincvență / 38
- Fișa 8.** Mai mult celălalt. Până la psiho-criminologie, la bârna propriului ochi / 39
- Fișa 9.** Emoție „de bine” / 39
- Fișa 10.** Autoeducația permanentă: de la posibilitatea refuzului la posibilitatea proximității trecerii la act / 40
- Fișa 11.** „Tulburarea de adânc” a condiției umane / 40
- Fișa 12.** Gând 1; Gând 2 / 41

- Fișa 13.** Despre demnitatea comportamentului / 41
- Fișa 14.** Fenomenul parazitării morale. O premisă a pre ludiului trecerii la act: tulburarea de personalitate / 42
- Fișa 15.** Defularea ca proces psihologic al maturității / 42
- Fișa 16.** Gând 3; Gând 4 / 43
- Fișa 17.** Blocajul psihologic / 43
- Fișa 18.** Singurătatea - între realitate și reverie / 44
- Fișa 19.** Geniu, realitate și fantezie / 45
- Fișa 20.** Factorul comun: „mal de vivre” / 46
- Fișa 21.** Responsabilitatea ca implicare / 46
- Fișa 22.** Debitul oniric non-psihanalitic / 46
- Fișa 23.** Etici și deontologii din psihiatrie / 47
- Fișa 24.** Pentru suflete vii! / 48
- Fișa 25.** Despre complexe și temeri / 49
- Fișa 26.** Activitatea criminală poate fi redusă / 50
- Fișa 27.** Insistența și caracterul ei dual / 50
- Fișa 28.** Există un principiu al intimității? / 50
- Fișa 29.** Timpul liber / 51
- Fișa 30.** Pseudo / 51
- Fișa 31.** Răul, infrafracțiunea și infractorii / 52
- Fișa 32.** Muzica - terapeutul violenței / 52
- Fișa 33.** Degenerescență / 52
- Fișa 34.** Obscenitățile pornografică și educațională / 53
- Fișa 35.** Gând 5 / 53
- Fișa 36.** Boala fizică. Sau despre „trăsătura principală de caracter” a morții / 54
- Fișa 37.** Vârsta cronologică și Eul etapelor ei / 54
- Fișa 38.** Dragostea. Sau despre pantomima gesturilor uitate / 54
- Fișa 39.** Despre rău / 56
- Fișa 40.** Delimitarea de „Tu”. Sau despre izolare în societate / 56
- Fișa 41.** Cultura ca sedativ anticrimă / 57
- Fișa 42.** Puțin din Pierre Gisel / 57
- Fișa 43.** Autoinvitații pentru ascensiune / 58
- Fișa 44.** Deciziile / 58
- Fișa 45.** Excesul de voie proprie și de lipsă prin cele de dragoste, de putere și de reprezentare / 58
- Fișa 46.** Fără educație / 59
- Fișa 47.** Devianța ca abilitate intrinsecă / 59
- Fișa 48.** Sindromul de deviație / 60
- Fișele 49.1 – 49.2.** Gând 6; Gând 7 / 61
- Fișa 50.** Sindromul amanetării voinței / 61

- Fișa 51.** Axe non-demagogice ale subiectului uman / 61
- Fișa 52.** Așteptare premeditată / 61
- Fișa 53.** Devianța socială „invizibilă” / 62
- Fișa 54.** Profunzimea umană / 62
- Fișa 55.** Trupul din perspectivă fenomenologică: perspectiva Enăchescu. Sau eseu de psihologie criminologică, perspectiva fenomenologică (I) / 62
- Fișa 56.** Trupul din perspectivă fenomenologică: perspectiva Enăchescu. Sau eseu de psihologie criminologică, perspectiva fenomenologică (II) / 64
- Fișa 57.** Impacientarea: boală psiho-socială? / 67
- Fișa 58.** Dreptul la refuz / 67
- Fișa 59.** Sechestrul psihologic / 67
- Fișa 60.** „Eu-Tu” genuin. Sau despre binecuvântarea non-criminală / 67
- Fișa 61.** Fidelitatea ca normă pozitivă / 69
- Fișa 62.** Gând 8 / 69
- Fișa 63.** Gândul ca deja-victimă / 69
- Fișa 64.** Conjunctură cu potențial criminogen / 69
- Fișa 65.** Despre capacitatea de-a fi/rămâne/deveni tu însuți / 70
- Fișa 66.** Puțin despre „celălalt” / 70
- Fișa 67.** Prezentul ca „boală” absentă / 71
- Fișa 68.** Stagiul FBI și librăria pariziană Gibert Joseph / 71
- Fișa 69.** Iraționalitatea - demon de ziuă / 72
- Fișa 70.** O umbră a Eului discursului lacanian / 72
- Fișa 71.** Reflexie / 72
- Fișa 72.** Psihiatrie și păreri / 72
- Fișa 73.** Încrederea ca factor motivațional / 73
- Fișa 74.** Scurt review de psihopatologie adaptativă / 73
- Fișa 75.** Comoditatea celor incomozi / 73
- Fișa 76.** Pentru o antropo-fenomenologie criminologică / 74
- Fișa 77.** Ura: autorăsfăț primitiv? / 74
- Fișa 78.** Despre cultură la români, pe foarte scurt. Psihanaliză, filozofie, psihologie / 75

2. Cum să înțelegem criminologia într-o societate capitalist-socialistă post-comunistă
Fișele 79 - 93

- Fișa 79.** Laicitate deferită criminalității latente / 79
- Fișa 80.** Cazul Cioacă (I) / 79
- Fișa 81.** Cazul Cioacă (II) / 80

- Fișa 82.** Părinții care criminologizează / 86
- Fișa 83.** „Politeism” în criminologie / 86
- Fișa 84.** Accidentele rutiere - criminologia neagră / 86
- Fișa 85.** Între criminologia atavismului lombrossian și criminologia cognitivă / 87
- Fișa 86.** Demonologie criminologică / 87
- Fișa 87.** Dermatologia devianței / 89
- Fișa 88.** (Și) de la Lombroso citire / 89
- Fișa 89.** Credința idealului nu intră în aria criminologiei / 90
- Fișa 90.** Dragostea - unul dintre răspunsurile criminologiei (I) / 91
- Fișa 91.** Dragostea - unul dintre răspunsurile criminologiei (II) / 91
- Fișa 92.** De ce a discuta criminologic începe din familie / 91
- Fișa 93.** Datoria și moftul. De ce și aici criminologia? / 92

3. Cum să înțelegem (și să ne facem aliată) psihologia criminologică **Fișele 94 - 115**

- Fișa 94.** *Drogul* uman: părinții / 96
- Fișa 95.** Popas de psiho-criminologie / 97
- Fișa 96.** Păcatele originare - prima schiță (psiho-)criminologică? / 99
- Fișa 97.** Întunericul și timpul - laitmotive psiho-criminologice. Sau „decorurile” care contribuie la conturarea personalității / 99
- Fișa 98.** De la afectivitate la logica sentimentelor / 100
- Fișa 99.** Clipa psihopatică / 101
- Fișa 100.** Fragment de patologie socială / 101
- Fișa 101.** Psiho-criminologia propriei vieți - expresia unei „decepții deviante”? / 102
- Fișa 102.** Hegel în psihologia criminologică / 103
- Fișa 103.** Psihopatologia de zi cu zi. Sau despre agresivitate, violență și traume / 103
- Fișa 104.** Infracționalitatea educațională - una dintre destinațiile psiho-criminologiei / 105
- Fișa 105.** Escrocul - reper criminogen / 106
- Fișa 106.** Memorie, refulare, crimă și psihanaliză / 106
- Fișa 107.** Familia și sexualitatea deviantă / 108
- Fișa 108.** Victimizarea / 109
- Fișa 109.** Un profil psiho-criminologic laic al psihopatului în societatea românească / 109
- Fișa 110.** Despre perversiune (I) / 111
- Fișa 111.** Despre perversiune (II) / 112
- Fișa 112.** Traume / 112

- Fișa 113.** Singurătatea poate premedita psiho-criminologic / 113
Fișa 114. Cum se contribuie la arhiva psiho-criminologică / 113
Fișa 115. Modalități de manifestare ale abuzului / 113

4. Caracterul pluri-, inter- și transdisciplinar al criminologiei și psihologiei criminologice.

4.1.Sociologia minciunii

Fișele 116 - 132

- Fișa 116.** Minciuna și hormonii (ne)sincerității / 116
Fișa 117. Minciuna în agora relației / 116
Fișa 118. Minciuna și emoția / 116
Fișa 119. „Voința minciunii”: floarea filosofală / 116
Fișa 120. Minciuna și contextul / 117
Fișa 121. Minciuna are caracter fluid / 117
Fișa 122. Minciuna: între apărare și atac / 117
Fișa 123. Minciuna și Rostul Celuilalt / 118
Fișa 124. Minciuna și integritatea / 118
Fișa 125. Ce se întâmplă cu promisiunea minciunii care nu se onorează? / 118
Fișa 126. Evoluția minciunii pe fond agresiv / 119
Fișa 127. Minciuna și sănătatea mentală / 119
Fișa 128. Minciuna și morala / 120
Fișa 129. Implicațiile minciunii în a deveni / 120
Fișa 130. Adevăr sau minciună? / 120
Fișa 131. Minciuna ca mecanism de supracompensare / 122
Fișa 132. Minciuna ca efect de supraaglomerare prin eludare / 122

4.2. Psihanaliza minciunii

Fișele 133 – 139

- Fișa 133.** Cauzalitatea din conținutul minciunii / 123
Fișa 134. Minciuna și psihanaliza / 123
Fișa 135. Minciuna și autoamăgirea / 123
Fișa 136. Autosabotarea este o formă perversă a anxietății și a minciunii / 124
Fișa 137. Minciuna și ambivalența afectivă / 124
Fișa 138. Minciuna și nevrozele versus psihozele / 124
Fișa 139. Minciuna ca stereotip / 125

4.3. Spiritualitate și minciună **Fișele 140 – 143**

- Fișa 140.** Minciuna și religia / 125
- Fișa 141.** Prim-caracterul minciunii / 125
- Fișa 142.** Minciuna și „starea de adevăr” / 125
- Fișa 143.** Minciuna și devianța / 126

4.4. Minciună și etică **Fișele 144 - 147**

- Fișa 144.** Etica minciunii / 126
- Fișa 145.** Dragoste și sex în pragul psihopatologiei / 126
- Fișa 146.** Vocația și patologia libertății. Preludiu psiho-criminologic / 129
- Fișa 147.** Reușita prin eșec – deziderat social. Câmp de plecare pentru obiectele criminologiei și psihologiei criminologice / 130

PARTEA A II-A **PARTE SPECIALĂ**

CRIMINOLOGIE ȘI PSIHOLOGIE CRIMINOLOGICĂ

1. Modelul psihodinamic: psihanaliză și psihologie psihanalitică **Fișele 148-160**

- Fișa 148.** Fantasmeme (I) / 136
- Fișa 149.** Cazuistica fantasmelor conștiente și inconștiente la psihopații sexuali în construcția crimei din perspectivă psihanalitică (II) / 136
- Fișa 150.** Fantasmeme (III) / 149
- Fișa 151.** Fantasmeme inconștiente. Punct comun Freud și Klein (IV) / 149
- Fișa 152.** Atașament, afectivitate, inhibiție / 149
- Fișa 153.** „Actul” la Jacques Lacan / 150
- Fișa 154.** Cele mai uzitate mecanisme de apărare psihanalitice în psihologia criminologică / 151
- Fișa 155.** Masochism și sadism. Perspectiva Jacques André / 152
- Fișa 156.** Dorința celuilalt ca celălalt să se sinucidă. Caz de psihanaliză culturală aplicată / 153
- Fișa 157.** Despre fantasmemele criminalilor în ancheta judiciară. Decalogul psiho-criminologic / 154

- Fișa 158.** Fantasmelor sexuale ale românilor / 156
- Fișa 158.1. Sexualitatea: ceea ce faci, ești, ai / 156
 - Fișa 158.2. Psiho-educație despre viol și fantezmele sexuale / 157
 - Fișa 158.3. Date cu caracter științific raportate la *Chestionar de Evaluare a Fantasmelor Sexuale* (CEFS) în populația normofilă masculină și feminină / 157
 - Fișa 158.4. Fantasmelor sexuale ale bărbaților normali raportate la *Chestionar de Evaluare a Fantasmelor Sexuale*. Rezultate faza pilot – 107 itemi / 158
 - Fișa 158.5. Sexualitatea românilor conform criteriului „Holiday” / 158
 - Fișa 158.5.1. Date generale / 158
 - Fișa 158.5.2. Pornhub & România. Înapoi la 2014 / 159
- Fișa 159.** Defularea prin scris a unui criminal / 159
- Fișa 160.** Lupta între sexe și devianța cuplului. Perspectivele psihanalitică și religioasă în sprijinul celei psiho-criminologice / 160

2. Parafilii / sexualitate deviantă

Fișele 161-162

- Fișa 161.** Ondinismul și urofilia – particularități ale psihologiei criminologice / 180
- Fișa 162.** Cum se raportează agresorii sexuali violatori la fantezmele sexuale? / 180

3. Psihopatologie

Fișele 163-166

- Fișa 163.** De la autismul delinvențial la DSM-4: „Fără altă specificație” / 184
- Fișa 164.** Legătura criminologiei clinice cu psihologia clinică și psihopatologia clinică / 186
- Fișa 165.** Elemente de semiologie psihopatologică la adult și tulburările de personalitate / 187
- Fișa 166.** Profilul psiho-criminologic al teroristului. Psihologie și psihopatologie / 187

4. Tulburări de personalitate

Fișele 167-170

- Fișa 167.** Clarificări conceptuale / 193

- Fișa 167.1. „Temperament”, „comportament”, „personalitate” / 193
- Fișa 168.** Tulburarea de personalitate antisocială / psihopatia / sociopatia / 194
- Fișa 168.1. Psihopicul ca atribut / 194
- Fișa 168.2. Cine este psihopatul? (I) / 195
- Fișa 168.3. Cine este psihopatul? Sau despre conștiință, grup și absența conștiinței (II) / 195
- Fișa 168.4. Cine este psihopatul? Personalitatea psihopată văzută de Plagnol (III) / 196
- Fișa 168.5. Cine este psihopatul? Despre personalitatea narcisică (IV) / 197
- Fișa 168.6. Cine este psihopatul? Sau despre personalitatea limită (V) / 198
- Fișa 168.7. Cine este psihopatul? Perspectiva Butoi (VI) / 199
- Fișa 168.8. Cine este psihopatul? Perspectivele Butoi și Stout (VII) / 200
- Fișa 168.9. Cine este psihopatul? Perspectivele Stephen Karpman și Miller (VIII) / 202
- Fișa 168.10. Psihopatia în societate. Cauze, dileme, răspunsuri/soluții / 202
- Fișa 168.10.1. Psihopatia și cauzele apariției / 202
- Fișa 168.10.2. Diferența între psihopatie și agresivitate / 203
- Fișa 168.10.3. Tipologiile psihopaților / 203
- Fișa 168.10.4. Psihopatul și obsesia pentru victimă / 204
- Fișa 168.10.5. Psihopatul și dragostea / 205
- Fișa 168.10.6. Demascarea psihopatului și efectele asupra victimei / 205
- Fișa 168.10.7. Poate fi tratat sau spitalizat un psihopat? / 205
- Fișa 168.10.8. Credulitatea victimei / 206
- Fișa 168.10.9. Relația victimei cu psihopatul / 206
- Fișa 168.10.10. Există o reacție „corectă”, de manual, a victimei? / 207
- Fișa 168.10.11. Viața post-psihopatie / 207
- Fișa 169. Delincvență juvenilă / 208**
- Fișa 169.1. Delincvența juvenilă din prisma psiho-criminologiei (psihologiei criminologice). Perspectiva Sürig / 208

Fișa 170. Comportament simulat / minciună / 209

Fișa 170.1. Minciuna și anxietatea severă în context criminologic/ judiciar/forensic / 209

Fișa 170.2. Profilul psiho-social al minciunii maligne / 210

Fișa 170.3. Investigarea comportamentului simulat prin tehnica poligraf în investigarea suspiciunii de viol asupra unui copil de 3 ani și 6 luni / 212

5. Infracțiuni sexuale

Fișele 171-173

Fișa 171. Omuciderea sexuală / 222

Fișa 172. Violul (în familie/conjugal/partenerial) – o realitate socială dovedită științific (*evidence-based*) prin evaluarea fantasmelor sexuale în populația românească / 222

Fișa 173. O tipologie a agresorilor sexuali violatori români. Studiu validat științific (*evidence-based*) în penitenciarele din România / 224

6. Crimă, criminal, criminalitate

Fișele 174-185

Fișa 174. Relația *tulburare psihică - stare de pericolozitate - comportament criminal* / 231

Fișa 175. Scopul ascuns al crimei / 232

Fișa 176. Rolul criminologiei la Denis Szabo / 233

Fișa 177. Interdisciplinaritatea concluziilor / 233

Fișa 178. Metoda tipologică în criminologie / 234

Fișa 179. Tipologia conduitei delincvente / criminale după Marshall Barron Clinard / 235

Fișa 180. Răspuns unui apreciat criminolog român / 228

Fișa 181. Punct de vedere criminologic asupra criminalului. Perspectiva Ioan Tanoviceanu / 236

Fișa 182. Violul (în familie) / 238

Fișa 183. Transferul și contratransferul, aproape două jucării verbale ale practicii unor psihologi și psihiatri. Sau despre „omnipotența oarbă” a acestora: mitul invincibilității profesionale / 238

Fișa 184. Obstacolele criminologiei în România / 240

Fișa 185. Criminologia culturală – acest „Corpus Christi” al societății civilizate / 241

Postfață / 243

Referințe bibliografice / 244

Prefață

În peisajul, din păcate, atât de sărac al literaturii autohtone în domeniul Criminologiei, lucrarea lui Alin Leș despre crimă, criminal și criminalitate este mai mult decât binevenită.

Din primele rânduri, autorul ne mărturisește că lucrarea sa „combină o abordare în termeni atât științifici cât și literari... și din această perspectivă ea se înscrie potrivit limbajului lui Baruch Spinoza în ceea ce se numește «literatură științifică»”.

Într-adevăr, autorul pendulează în permanență între stilul beletristic și cel științific, implicându-se pe sine și pe cititor în analiza proceselor de conștiință ale omului contemporan, care ajunge în pragul săvârșirii unui act criminal și uneori, din păcate, îl și transgresează.

Prin modul în care încearcă să răspundă problemelor extrem de complexe pe care o atare introspecție le implică, fără – așa cum arată Adrian Marino – a ne impune răspunsurile și fără a le dogmatiza, lucrarea se înfățișează ca un eseu de „criminologie mai umană” așa cum tot autorul se destăinuie.

Fiind o lucrare atipică de criminologie, lectura ei nu este deloc ușoară, autorul făcând în permanență apel la domeniile din care Criminologia s-a născut, dar și la cele pe care le-a adăugat pe parcurs, pe măsură ce științele despre natura umană au progresat și s-au diversificat. Lăudabilă în această privință este ambiția autorului de a adăuga modelelor de sinteză interdisciplinară de mare prestigiu realizate de Școala de criminologie de la Montreal, Louvain și nu numai, noi dimensiuni, care să contribuie la construcția unui model românesc. Fără să-l descurajez pe Alin Leș, îmi este teamă că - în singura țară din Uniunea Europeană și probabil printre puținele din lume unde nu există nicio structură de cercetare științifică în domeniul Criminologiei, unde numai după doi ani de la înființare, în cadrul Ministerului Justiției, Institutul Național de Criminologie a fost desființat în mod abuziv, într-o „tăcere” vinovată a tuturor actorilor implicați direct (decidenții politici) sau indirect (corpul profesoral și academic), iar mai recent în aceeași țară, singura revistă de profil (Revista de Criminologie, Criminalistică și Penologie) este pe cale de a-și înceta apariția - un asemenea demers este dacă nu imposibil, extrem de greu de realizat.

Lucrarea cuprinde două părți. O parte generală denumită *Pre-Criminologie și psihologie criminologică* pe care autorul o poziționează în rolul de adjuvant al părții speciale, în cadrul căreia fenomenologia, antropologia, psihologia reprezintă cadrele vizionare pentru explorările autorului și o parte specială în care universul „celui care ajunge să treacă la act” este examinat având ca punct de plecare Manualul de Diagnostic și Statistică al Tulburărilor Mentale (DSM-4).

Nu pot să nu remarc stilul elegant, erudit al autorului dar avertizez cititorul că înțelegerea gândurilor lui Alin Leș presupune cunoștințe aprofundate în științele despre om.

Nu mă îndoiesc că autorul va continua cercetările sale, îmbogățind cu argumente și demonstrații latura științifică a contribuțiilor sale la dezvoltarea Criminologiei și a Psihologiei criminologice. Pentru că delincvența și delinquentul sunt – așa cum remarcă reputații cercetători în domeniul Criminologiei clinice Diane Casoni și Louis Brunet - până la urmă construcții juridice, mai degrabă „decât conceptualizări psihologice sau psihanalitice, cu atât mai mult cu cât un individ nu este reductibil la suma actelor pe care le comite”.

Prof. Dr. Rodica Stănoiu

Președintele Societății Române de Criminologie și Criminalistică

Cuvânt-înainte **la ediția revizuită și adăugită**

Au trecut 8 ani de la lansarea primei ediții, într-un mediu onorant la acel moment: Academia Română. Din resursele proprii, s-au tipărit 100 de exemplare. Cartea a trecut neobservată în peisajul de specialitate, dar s-a vândut relativ repede. De unde concluzionez că interesul există și e dublat din spatele cortinei de noutățile perspectivelor.

Criminologia din România nu o duce deloc bine. Fenomenul este arhicunoscut, nu mai trebuie amintit. Dar ce țin să evidențiez este că accentul pe criminologia *evidence-based* este aproape inexistent. Tratatetele din domeniul dreptului penal nu converg înspre o integrare exhaustivă a noutăților apărute în domenii conexe pentru că, fie pe de o parte nu există, fie nu sunt suficient de vizibile. Rămân la convingerea că statutul criminologiei este dezorientat intenționat, pentru că în latura ei preventivă este mult de muncă. Cu câteva foarte puține excepții, criminologia rămâne *primăvara profesională* preferată de specialiștii îndeosebi francofoni.

Ediția a II-a a plecat din nevoia de a expune câteva realități observate în timp: 1. drumul criminologiei și al psihologiei criminologice în lume; 2. *evidence-based* în criminologie și psihologie criminologică devine și este o certitudine, care poate oferi o imagine mai clară asupra unor realități conceptuale sau profesionale; 3. Institutul Național de Criminologie e un paradox; 4. nu dispunem, decât sporadic, de o infrastructură cognitivă și de viziune critic-constructivă în spațiul judiciar și penal; 5. marea majoritate a ONG-urilor din domeniu au doar o aparentă grijă pentru nou și „judiciarizarea” minților specialiștilor; 6. profesorii, în marea lor majoritate – sunt adesea depășiți de stadiul actual al cercetării și predau sau își orientează cursurile în baza unor lucrări plagiate sau cvasi-plagiate; 7. instituții de profil din România au la concursul de angajare/incadrare bibliografie lucrări ale unor așa-zisi specialiști, care au plagiat, sub nivelul actual de informație; 8. promovarea în curricula INM a unor discipline pseudo-științifice (vezi NLP), care ar ajuta la înțelegerea mecanismelor din spatele unei săli de judecată; 9. abordarea publică, în plan local, a unor false teme de interes la nivel național, strict cu specialiști „locali” din sistemul de justiție: „femei în justiție” versus „bărbați în justiție”; 10. comportamentul simulat în infracțiunile sexuale prin tehnica poligraf să fie supervizat de experți onești profesional, cu experiență și caracter pozitiv; 11. necesitatea

introducerii statutului de expert pe perioade determinate (vezi modelul Canada).

Noutățile aduse acestei ediții constă, într-o primă fază, în reconfigurarea cuprinsului. Este mai organizat, mai disciplinat, mai matematic, pentru creierul secolului XXI care dorește să cunoască, punctual, detaliile din X sau Y subiect de interes. O secțiune nu depinde de alta, decât în măsura în care vrei să lecturezi întregul conținut. Dar cum timpul ne joacă feste, este important să mergi direct la conținutul care te interesează. În mod special, cel legat de noutățile în materie de infracțiunile cu motivație sexuală rezultate în urma unor studii pe teritoriul țării noastre.

În partea generală am inclus patru secțiuni noi: 1. *Aserțiuni și interogări din sfera criminologiei și psihologiei criminologice*; 2. *Cum să înțelegem criminologia într-o societate capitalist-socialistă post-comunistă*; 3. *Cum să înțelegem (și să ne facem aliată) psihologia criminologică*; 4. *Caracterul pluri-, inter- și transdisciplinar al criminologiei și psihologiei criminologice*, cu cele patru dimensiuni: a) sociologia minciunii; b) psihanaliza minciunii; c) spiritualitate și minciună; d) minciună și etică. Am reconsiderat că, o parte din ceea ce am expus în partea specială merită mai degrabă să se afle în partea generală. De exemplu: *Dragoste și sex în pragul psihopatologiei, Vocația și patologia libertății. Preludiu psiho-criminologic și Reușita prin eșec-deziderat social. Câmp de plecare în psiho-criminologie*. De asemenea, pentru imaginea unui autentic compendiu în materie în timp, am decis să adaug – cu acordul editurii – textul din „Despre minciună. Rațiuni sociale, psihanalitice, spirituale, etice, criminologic-judiciare”. Astfel, partea generală cuprinde rațiunile sociale (cu excepția profilului psiho-social al minciunii maligne, regăsit în partea specială), psihanalitice, etice și spirituale. Partea specială este întregită, în acest sens, cu *Minciuna și anxietatea severă în context criminologic/judiciar/forensic*.

Partea specială este și ea segmentată în 6 capitole. Singurul capitol care este împărțit la rândul lui în 4 subcapitole este cel referitor la tulburările de personalitate: clarificări conceptuale, tulburarea de personalitate antisocială/psihopatia/sociopatia, delincvența juvenilă și comportament simulat/minciună. Practic, am oferit un panel mai luminos și mai rarefiat de înțelegere a acestui fascinant domeniu al fenomenului criminal.

Partea specială începe cu capitolul *Modelul psihodinamic: psihanaliză și psihologie psihanalitică*, aici incluzând ultimele noutăți, pe scurt, din domeniul sexualității românești în ceea ce privește despre ce fantasmază bărbații și femeile. Am continuat cu capitolul „Parafilii/sexualitate deviantă” în care am inclus subcapitolul: 1. *Cum se raportează agresorii sexuali violatori la fantezmele sexuale?*. În capitolul „Tulburări de

personalitate” am avut în vedere introducerea a cel puțin două noutăți: 1. *Profilul psiho-social al minciunii maligne*, respectiv 2. *Investigarea comportamentului simulat prin tehnica poligraf în investigarea suspiciunii de viol asupra unui copil de 3 ani și 6 luni*. Următorul capitol este dedicat psihopatologiei, care promite să fie îmbunătățit semnificativ în edițiile viitoare. Un capitol esențial pentru un astfel de manual este „Infrafracțiuni sexuale”. Aici am inclus două teme stringente: 1. *Violul (în familie/conjugal/partenerial) – o realitate dovedită științific (evidence-based) prin evaluarea fantasmelor sexuale în populația românească* și 2. *O tipologie a agresorilor sexuali violatori români. Studiu validat științific (evidence-based) în penitenciarele din România*. În ultimul capitol, „Crimă, criminal, criminalitate”, elementul de noutate îl constituie *Criminologia culturală – acest „Corpus Christi” al societății civilizate*.

Citarea în text s-a modificat și ea. În această ediție regula de citare este conform ultimelor reglementări ale APA (Asociația Americană de Psihologie). Notele de subsol au menirea de a aduce lămuriri și clarificări în privința unei teme sau a unui subiect tratat.

Autorul
Martie 2022

Prefață (1)

la ediția revizuită și adăugită

L-am cunoscut pe Alin Leș în urmă cu mai mulți ani, la Cluj, când a participat la unul dintre cursurile mele în materie de personalitate normală și psihopatologică. De atunci încolo, sunt surprins constant de acribia prin care ține neapărat să prezinte societății românești și comunității științifice din România (și nu numai) parte din rezultatele sale științifice (*evidence-based*) în materie de criminalitate și sexualitate, cât și a introspecțiilor sale pe baza observației de clinician. De fapt, asta mă surprinde plăcut mai mereu: că-l văd exprimându-se pentru sine și societate, ca un bun cetățean al țării lui. Psihologul și doctorul în psihologie Alin Leș a dovedit, încă o dată, că își înțelege menirea socială, publică și academică, aceea de a-și pune la bătaie ideile într-o lume capitalistă și, iată!, în plin război.

Lucrarea „Criminologie și psihologie criminologică”, ediția a 2-a, o găsim provocatoare pentru secolul 21, în sensul în care se definește ca o culegere de reflecții și informații științifice, unele de cultură generală, altele de un interes public mai larg. Partea întâi a cărții, general, cuprinde aserțiuni și interogări din sfera criminologiei și a psihologiei criminologice și propune fișe despre cum să înțelegem criminologia într-o societate capitalist-socialistă post-comunistă, dar și cum să ne facem aliată psihologia criminologică. În aceeași parte generală, autorul intervine și propune o cunoaștere pluri-, inter-, și transdisciplinară a celor două discipline, prin intermediul sociologiei minciunii, psihanalizei minciunii, a spiritualității și eticii în raport cu minciuna.

Partea a 2-a, numită „Parte specială” este împărțită în șase dimensiuni, după cum urmează: 1. Modelul psihodinamic: psihanaliză și psihologie psihanalitică; 2. Despre parafilii, ca expresie psihopatologică a sexualității deviate; 3. Despre psihopatologie, efectiv; 4. Tulburări de personalitate, cu accent pe tulburarea de personalitate antisocială, cu elementele ei de psihopatie și/sau sociopatie, fenomenul delinvenței juvenile, cât și despre comportamentul simulat; 5. Infraacțiunile sexuale reprezintă un alt subcapitol provocator științific, căci aici sunt cuprinse ultimele date din teza de doctorat a lui Alin Leș – o lucrare extrem de binevenită pentru spațiul cultural și științific românesc, o cercetare în fapt cu

multe piedici, necunoscute și satisfacții, deopotrivă, și 6. Despre crimă, criminal și criminalitate.

Este îndrăzneț modelul de cercetare al specialistului Alin Leș: preocuparea pentru stilul belletristic, dar și pentru o informație cât mai acurată cu putință, mai ales în partea a doua a cărții. Dorința de explicare pe înțelesul tuturor, de exemplu, a psiho-sexualității românilor – plecând de la rezultatele deloc de neglijat ale *Chestionarului de Evaluare a Fantasmelor Sexuale* (CEFS) pentru viitoarele politici publice, dar și pentru diverși actori sociali – mi se pare relevant.

Nu în ultimul rând, este lăudat demersul unei astfel de lucrări, nu atât din prisma stilului ales de prezentare, cât pentru că studiul despre sexualitate, într-o astfel de manieră, este inovativ. Rezultatele arată deosebit de promițător, cu atât mai mult cu cât penitenciarele se confruntă cu lipsa unor instrumente psihologice adecvate măsurării nivelului de recidivă sexual. Prin CEFS, autorul își propune să ofere decidenților o alternativă viabilă, utilă și cu impact în viețile tuturor: victimă, agresori, specialiști, persoane aflate în procesul consilierii psihologice/ al psihoterapiei și/ sau acolo unde expertiza își poate spune cuvântul.

Salutăm ideea acestei a doua ediții și o recomandăm preponderant psihologilor, psihoterapeuților, ofițerilor de probațiune și de penitenciar, psihiatrilor dar în egală măsură avocaților, procurorilor și judecătorilor, în special pentru studiul părții special, în care individualizarea calitativă a pedepsei joacă un rol important în cuantumul sentinței.

Prof. dr. Ticu Constantin

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași

Directorul Școlii Doctorale

Prefață (2)

la ediția revizuită și adăugită

Profesorul Alin Leș este un nume care nu mai are nevoie de introducere în criminologia și psihologia judiciară din România, un autor prolific, cu peste 5 cărți publicate național și internațional, numeroase articole, un cercetător pasionat al domeniului și un bun prieten care mi-a făcut onoarea de a scrie câteva rânduri despre noua sa carte, „Criminologie și psihologie criminologică”, ediția a doua.

În primul rând, știam foarte bine că profesorul Leș „are condei”, scrie clar, cursiv, îmbinând într-un mod perfect adecvat simplitatea explicației comune cu rafinamentul expunerii academice, însă, de această dată, lucrarea sa aduce importante elemente literare reprezentând, cred, prima de acest gen care poate fi citită ca pe un roman; recunosc, stilul m-a captivat.

Tematica abordată este extrem de vastă, de la diferențieri terminologice între psihologie judiciară și criminologie, la integrări, cum ar fi psihologia criminologică, de la minciună la crimă și patologia aferentă, abordând tangențial, cu mult rafinament, un domeniu pe care încă nu l-am găsit tratat – minciuna științifică. Recunosc că ideea m-a prins, cu atât mai mult cu cât în contextul ultimilor ani am văzut-o expusă în toată splendoarea sa.

Cartea profesorului Leș este organizată pe fișe tematice, unități de conținut care abordează și tratează foarte analitic micro-teme ca părți ale unui context mai larg, stilul expunerii fiind unul de tip „how to”, extrem de clar și de simplu, chiar atunci când tratează subiecte complexe. Micro-temele urmează mai curând un fir literar al autorului decât o rigoare științifică și pot ocupa de la câteva pagini la o singură propoziție ce condensează uneori un întreg tratat. Nu pot să nu remarc, spre exemplu, Fișa 9: Emoția „de bine”, pe care autorul o definește metaforic „Când bucuria sufletului nu mai devine o extravaganță, calendarul emoțiilor este dat pozitiv peste cap.” (pp. 39) propoziție-fișă ce include, perfect valabil, atât conținutul, cât și sfera noțiunii fără a mai fi necesare alte definiții. Cunoașterea este intuitivă, directă, chiar emoțională, conținutul ideii fiind asimilat imediat.

Într-un mod similar își concepe Alin Leș întreaga lucrare, trecând de la extrema rigorii științifice la extrema stilului literar, uneori filozofico-poetic, întotdeauna punctul median fiind reflectat de cazuistica practică; profesorul bucureștean nu ratează niciun moment exemplificarea, ilustrând orice termen, orice topologie nosologică cu exemple concrete, cu situații prezente în societatea noastră, cele mai multe fiind de dată recentă.

Cu domeniul psihologiei judiciare sunt bine familiarizat, fără a avea însă pretenția unei expertize și am citit destul de multe lucrări în domeniu, de la cursuri universitare, la tratate și cercetări, însă niciuna nu a fost scrisă în acest mod. Cu certitudine, profesorul Leș s-a definit ca stil și concepție, ambele la un nivel maximal de originalitate, trăind, în timpul lecturii, senzația de „adrenalină academică”. Combinația dintre informația științifică prezentată filozofic, cu elemente literare, apoi exemplificarea practică, uneori dură, urmată de o nouă nuanțare nu este pentru cei „slabi”; chiar dacă, limpezimea conceptelor nu poate fi pusă în discuție, Alin Leș a scris o carte de tip roller-coaster care nu poate să nu te impresioneze.

În mod paradoxal, chiar dacă poate fi citită de oricine, lectura nu este una ușoară și te îndeamnă la meditație; nu este un curs universitar, deși ar putea fi, nu este un roman, deși ar putea fi, nu este o colecție de cazuistică, deși, din nou, ar putea fi. Nu este nimic din toate acestea, dar este, aș putea spune, „toate acestea împreună”. Cu certitudine, mi-a plăcut și abia aștept momentul apariției sale să o pot recomanda și altora, fiind convins că Alin Leș mai are și multe alte surprize pentru noi.

Lect. Dr. Cristian Opariuc-Dan
Universitatea Ovidius din Constanța
Facultatea de Drept și Științe Administrative

Introducere

Această lucrare combină o abordare asupra fenomenului global al criminalității în termeni atât științifici cât și literari sau nonștiințifici. Din această perspectivă, stilul lucrării este unul analitic. În limbajul lui Baruch Spinoza, genul se numește „literatură științifică”. În literatura psihologică de specialitate, s-ar încadra la meta-sinteză. Pentru că lucrarea noastră apelează la procesele de conștiință ale fiecăruia, există un grad de probabilitate ridicat să implice cititorul. Dacă se va întâmpla astfel, este semn că valoarea ei are toate șansele să crească în timp.

Să ne naștem mai aproape de buza infraționalității poate deveni realitatea unui joc de rol pe care omul cotidian este invitat de către societate – în mod liber și forțat (paradoxal!) – să-l joace. Implicarea naturii (avem în vedere Divinitatea prin prisma căreia nimic nu se petrece la voia întâmplării) într-un mediu aplecat înspre devianța negativă, împinsă până la infraționalitate¹ (Banciu, 2005, p. 46) (despre o „devianță pozitivă” vorbește reziliența) conferă o certitudine de bază: războiul pentru libertate nu este gratuit. În acest caz, tot ce nu este gratuitate prefigurează un melanj de doze vagi, timide, complexe, confuze de interes pentru un raport echilibra(n)t (de normalitate) din partea celui în cauză.

Devianța nu este sinonimul infraționalității, chiar dacă infraționalitatea are la bază devianța.

Omul contemporan își pune întrebări cu sens și cu nonsens. Omul contemporan acționează din inerția stării de bine sau de mai puțin bine. Omul contemporan este dispus la compromisuri cu efecte nemăsurate pe termen mediu și lung pentru propriul său suflet și pentru propriul său psihic. Omul contemporan *se inițiază* psihopatologic încă de la vârsta copilăriei. Omul contemporan respiră aerul semenilor fără să-l mai filtreze prin propria lui conștiință. Omul contemporan este dispus la devianță și la delincvență odată cu anihilarea ideii de suflet. Omul contemporan cochetează cu ilicitul activităților criminale până când dorința de reprimare a acestora devine o

¹ „În diverse legislații penale, acest fenomen are diverse denumiri și conotații. De pildă, în legislația americană el are denumirea de crimă și criminalitate («criminal law» fiind echivalentul dreptului penal), de delincvență și criminalitate în legislațiile europene și de infraționalitate în cea românească”.

utopie. Nu în final, omul contemporan ajunge să comită crima, unde suprimarea vieții celuiilalt îi permite pseudo-ascensiunea.

La întrebarea „Cine este omul contemporan?” am răspuns aici, pe scurt, și fără ezitare: fiecare dintre noi reprezentăm omul contemporan. Stilul comasat de cercetare pluri- și interdisciplinar pe care l-am întreprins comută atenția oricărui juriu – fiecare dintre noi în alcătuirea lui, la rândul nostru – asupra unei poziții care ne poate solicita implicarea, la un moment dat: „Stă în putința fiecărui ins să ridice viața semenului său. Libertatea asta mă umple de groază; e prea mare ca omul s-o mai poată suporta. Înăbușim cu toții un Cain și nu bănuim ce tulburare naște refuzul acestei groaznice moșteniri. Vorbim prea mult despre iubire și uităm pumnalele ce dorm în suflet, privirile ce ascut săbii... Desprind în amărăciunea fiecărui om gemetele abia perceptibile ale unui Cain apăsător și nesatisfăcut... De-ar trebui ispășite dorințele de omor și gândurile criminale, temnițele pământului ar fi prea înguste pentru fiecare, și timpul, infinitul timpului prea scurt pentru uitare și remușcare” (Cioran, 2001, pp. 144-145).

De ce-am ales să-l tratăm pe om din punct de vedere criminologic? Am decis să-l tratăm pe omul de azi din punct de vedere criminologic pentru că situațiile concrete de viață ne pun la dispoziție caractere umane din ce în ce mai puțin manierate, din ce în ce mai mult aplecate înspre orice tipar și orice fel de activitate criminală și din ce în ce mai indiferente spre rostul și cauza celui de lângă noi.

Așadar, „criminologie”, în această carte, pleacă de la două sensuri pe care le considerăm complementare. Sensul inițial al termenului, adică cel juridic, este de cercetare a cauzelor activității criminale a individului și a societății, cât și a măsurilor de prevenire și combatere a lor. Al doilea sens al termenului este unul „global”, care implică acțiuni și procese psihice din partea fiecărei persoane în parte, la limita unei granițe pe care societatea o trasează – mereu în mișcare sau într-un continuum (Mircea Lăzărescu) – ca fiind „norma/-litatea”, toate acestea atingând în mod intim zona psihopatologiei (atât a celei de spital de psihiatrie cât și a celei „laice” sau de nonspital). Toate aceste acțiuni le regăsim adeseori în sfera de *movens* (mișcare) a unei legi: morale, divine, nescrise, juridice de care – tot adeseori – nu ținem cont nici măcar prin alegația propriei conștiințe la fapta de care suntem arondați.

Amândouă sensurile vin să explice pentru cititor – prin trăirile și perspectivele pe care noi le vedem – trăirile lor, efectele trăirilor lor, modalitățile în care alții simpatizează sau antipatizează deciziile lor, aderența celorlalți la succesele și eșecurile lor, accesele lor de furie și mânie,

actele criminale² (Stănoiu, 2006, p. 132) care adună semnificații și interpretări din partea criminologiei, respectiv psiho-criminologiei.

Din perspectiva din care noi privim psihologia criminologică/psiho-criminologia – și de „obediință psihanalitică” (Ciavaldini, 2008, p. 21 apud Senon, Lopez, Cario, et al., 2008) –, rolul acesteia este acela de a se implica în studiul științific cât și nonștiințific al actelor criminale printr-o analiză a proceselor psihice ale individului delincvent. Atât studiul semnificației comportamentului delincvent pentru autor și pentru victimă cât și procesul de dezvoltare psihologică a persoanei, cu toate manifestările susceptibile de a apărea și a angaja comportamente delincvente, intră în discuție aici³.

Criminologie și psihologie criminologică. Delincvență. Psihopatologie. Criminalitate surprinde exercițiile existențiale ale omului contemporan care ajunge în pragul unei criminalități (sub o formă sau alta), dar și automatismele sale de zi cu zi dintr-o (cel puțin) cvadruplă perspectivă: biologică, psihologică, socială și judiciară. Suma acestor perspective ne-au îndreptățit să abordăm „omul” atât din perspectiva criminologiei generale⁴ cât și din perspectiva criminologiei clinice⁵, a criminologiei etiologice (Bogdan, 2005, pp. 33-49)⁶, a criminologiei trecerii

² „Act criminal” primește în lucrarea noastră accepțiunea viziunii lui Stănoiu și se traduce atât prin „actul individual cât și fenomenul social al criminalității cu toate laturile sale”.

³ În acord cu poziția exprimată aici: [http://multidocs.club-competence.net/Clubcomp/criminologie\[1\].pdf](http://multidocs.club-competence.net/Clubcomp/criminologie[1].pdf).

⁴ *Procesul de unificare a criminologiilor specializate într-o criminologie generală reprezintă următoarea etapă în evoluția acestei discipline. Adjectivul «general» este folosit în mod convențional și semnifică mai ales caracterul unitar și autonom al criminologiei în raport cu criminologiile specializate. Acest proces nu este lipsit de dificultăți întrucât saltul de la criminologiile specializate la criminologia generală nu se reduce la o simplă operațiune de adiționare. Criminologia generală nu reprezintă un inventar al criminologiilor specializate și nici o superștiință în care «s-ar topi grație unui miracol creator criminologiile specializate». Acest salt semnifică mai ales o schimbare de perspectivă sau mai exact o abordare a problematicii criminalității dintr-o perspectivă integratoare biopsihosociolegală.* (ibid., pp. 15-16).

⁵ Criminologia clinică este ramura specială a Criminologiei care se ocupă în special de studiul comportamentului delincvent (mai corect, deviant, predelincvent, delincvent și postdelincvent) ca problemă majoră a criminologiei, atât timp cât omul este autorul infracțiunii [Scripcaru, C. & Astărăstoae, V., 2003. *Criminologie clinică*. Iași: Polirom, p. 13]

⁶ Criminologia etiologică implică același mod de abordare ca și cel al Criminologiei generale. Dacă în abordarea fenomenului infracțional/criminal, Criminologia generală își decide deschiderea drumului prin unificarea tuturor criminologiilor (specializate) într-un singur nume – „Criminologie generală”, Criminologia etiologică pornește și ea în identificarea, definirea, analizarea și abordarea fenomenului criminal prin binomul „simplu

la act (Cioclei, 2007, p. 151)⁷ și a psihologiei criminologice (Sürig, 2008, pp. 15-16)⁸, mai ales în partea a doua a lucrării.

Una dintre ideile esențiale ale lucrării este accentul pus pe mediul cultural în care a crescut sau de care a fost privat copilul, adultul sau ambii.

-> complex”, luând în discuție explicațiile de natură biologică, psihologică, sociologică și multifactorială ale comportamentului infracțional.

⁷ În definiția „clasică” a Criminologiei trecerii la act (sau a Criminologiei dinamice) mă refer la acea *subramură a criminologiei teoretice, care se ocupă de studierea fenomenului criminal, din punct de vedere al mecanismelor și al proceselor care însoțesc actul criminal*. Esențial pentru Criminologia trecerii la act este aspectul conform căruia *teoreticienii acestei orientări neagă valoarea științifică și utilitatea explicațiilor de tip causal și, de aceea, își concentrează atenția asupra actului criminal în sine, încercând să facă abstracție de «istoria» infractorului, de factorii endogeni ori exogeni ce ar fi putut acționa asupra acestuia anterior comiterii faptei*.

În lucrările de specialitate ale colegilor francezi, *le passage à l'act violent* primește viziunea fenomenului plurifactorial, tocmai inversul citat mai sus, și anume căutarea cauzalității sau a cauzalităților pentru efectul acțiunii acestei triade „subiect – trecere la act – act”, triadă care poziționează trecerea la act între două stări sau două poziții: *Polimorfismul trecerii la actul violent incită la o lectură integrativă luând în considerare aspectele legate de personalitatea subiectului și a istoriei sale de viață, și în același timp explorând factorii de risc angajați prin intermediul mediului în care el evoluează. Odată reperați acești factori, este posibilă atunci o identificare mai bună a mecanicii trecerii la act, adică a procesului criminogen subiacent* [Combalbert, N. (2010). *Le passage à l'act violent: un phénomène plurifactoriel*. În Combalbert N. (ed.). *L'expertise psychocriminologique*. Paris: Armand Colin, p. 28].

⁸ Definiție și descriere a domeniului psihologiei criminologice (psiho-criminologiei): Psiho-criminologia ia în calcul toate datele fenomenului criminal: *mediul (fizic, geografic, social, istoric, familial, personal); terenul (factor biologic, ereditar, congenital, constituțional); personalitatea (tendențele reacționale ale subiectului, trăsăturile psihologice); contextul (punctul de plecare ale derulării trecerii la act, situații de risc, specifice, periculoase, intermediare); actul provenit dintr-o situație specifică constituie răspunsul unei personalități la această situație. Complexul personalitate-situație constituie baza actului criminal. La baza oricărui act criminal, există o tensiune psihologică specifică în care subiectul se găsește implicat. Această tensiune psihologică provoacă o ruptură mai mult sau mai puțin mare a echilibrului psihic a acestuia însă ea declanșează de asemenea câteva mecanisme reglatorii care tind să-l restabilească. În caz de eșec, frustrarea creată provoacă trecerea la act care se prezintă în mod obiectiv ca o adaptare ratată și în mod subiectiv precum o adaptare reușită de unde efectul de eliberare de tensiuni resimțit de către criminal după actul său delictogen. Conceptul de „stare de pericol” nu este o noțiune juridică, mai mult sau mai puțin atinsă de ficțiune, cât o realitate clinică observabilă. Trebuie să distingem între starea de pericol psihiatrică (centrată pe individ și pe tulburările sale patologice) și starea de pericol criminologică (centrată asupra recidivei, deci de apărare a societății). Aprecierea stării de pericol este bazată pe cercetarea indicilor bio-psihologici și sociali. Este ceea ce permite, în câteva cazuri, să se determine o stare de pericol pre-delictuală, dificil de stabilit înaintea unei prime infracțiuni dar mai ușor de blocat în niște cazuri de recidivă, mai ales pentru agresorii sexuali și, în particular, pentru pedofili...*

Cât cântărește lipsa mediului cultural în decizia comiterii actului criminal? Dar după comiterea actului criminal, cât cântărește mediul cultural în decizia de simulare a acestora conform expertizei medico-legale psihiatric-judiciare? Poate c-ar merita explorată simularea minorului (până în 7 ani) și a adulților (56-65 de ani), comparativ cu a tinerilor (18-25/26 de ani), procentajul cel mai mare din lotul de subiecți implicați în studiul Institutului Național de Medicină Legală „Mina Minovici” (Costea, 2013).

Criminologie și psihologie criminologică. Delincvență. Psihopatologie. Criminalitate se oferă în mâinile cititorului încercând să surprindă cât mai mult din acele aspecte ale vieții care ajung să definească „omul”. Mai mult, interacțiunea acestuia cu cei cu care intră în contact și modalitatea prin care rezultă, ulterior, evenimentele de viață dovedesc, adeseori, principii și credințe personale care stau la baza unui anumit înțeles al psihopatologiei, psihopatologie ce poate trimite la crimă (atât ca suprimare a vieții, cât și la o stare generală de devianță și/sau de delincvență / general-infracțională).

Criminologia prin care noi privim omul este mai umanizantă decât a restului criminologilor, indiferent de școala din care provin. Am îndrăznit s-o denumim „criminologie culturală”. De ce? Pentru că implică în dezvoltarea ideilor expuse latura personalității ce ține de accesul la cultură (Vigarello, 1998, pp. 5-6)⁹ asociat adesea cu accesul la latura spirituală. Aceste aspecte, poate mai puțin abordate meta-sintetic, denotă o mai puțină aplecare a oamenilor de știință criminologi și asupra laturii subiective a omului în privința accesului la cultură¹⁰ și a credinței sale. Unul dintre academicienii români recunoscut de americani ca făcând parte din cei 500 de genii ai secolului al XXI-lea, psihiatrul Virgil Enătescu, recunoaște pe lângă zestrea genetică și pe cea culturală. Factorul spiritual devine tot mai

⁹ În acord cu Vigarello, infracțiunile petrecute de-a lungul timpului, și sancționate mai mult sau mai puțin de justiție, au legătură cu schimbările de ordin cultural și cu ceea ce se întâmplă într-o societate de la o generație la alta. În privința abuzului sexual, lucrurile stau la fel: *Violența sexuală, mai ales cea exercitată asupra copiilor, s-a impus ca o extremă a răului. Apare astfel inevitabilă întrebare: efect de imagine ori creștere reală a faptei penale? Violență mai puțin tolerată sau violență mai puțin controlată? Întrebarea obligă neapărat a se avea în vedere posibile schimbări de ordin cultural. Nu cifrele sunt de cea mai mare importanță, chiar dacă pot fi edificatoare: fără a se limita doar la comparațiile cantitative, ancheta pune foarte repede în evidență care sunt limitele și sensul violenței sexuale, modul de deținere și de judecare a ei supuse istoriei. Ea își schimbă conținutul juridic tot la câteva decenii. Sensibilitatea la violență ca și gradele sale nu sunt determinate întotdeauna de aceleași criterii, multă vreme fiind focalizate pe statutul actorilor, pe prestigiul sau vulnerabilitatea lor...*

¹⁰ Accesul la cultură dezvoltă empatia, conform unui studiu al Universității din York: http://adevarul.ro/cultura/carti/empatia-abilitate-dobandita-lectura-1_526f5e6bc7b855ff56911294/index.html.

incisiv angrenat în abordările specialiștilor din psihologie, psihiatrie, filosofie și antropologie, cu atât mai mult cu cât DSM-5 ajută perspectiva psihologiei criminologice (și a expertizei psiho-criminologice) având în vedere contribuția majoră a mediului psiho-social de acțiune al omului.

Dacă din exterior se pot corecta – aidoma unui corector – erorile survenite în urma unei nepreocupări de sine atente, raționale și sănătoase a celui în cauză (terapia cognitiv-comportamentală), din interior acest lucru este mai dificil. Nu pentru că n-am crede ceea ce ne-ar spune alții despre noi, ci pentru că nu reușim să ne clarificăm în mod sincer nouă înșine ceea ce ne indică alții despre noi. Aceste dificultăți de relaționare cu noi înșine dau, de cele mai multe ori, conflictele intrapersonale, apoi – ca un firesc – pe cele interpersonale. Altfel spus, omul devine propriul său obiect de studiu prin prisma acelei psihopatologii care ajunge să ia în considerare în analiza tulburării de personalitate, pe lângă boala psihică sau tulburarea mentală, și aspectul moral, spiritual și existențial al persoanei (aspecte recomandate a fi interzise la începutul istoriei întâiului DSM). Recurgem la această perspectivă cu motivația întregirii imaginii despre ființa umană.

Forma de prezentare a acestei cărți este una declarativă/eseistică cu termeni atât din spectrul științific, cât și din cel laic. L-am evidențiat în această carte pe om în cât mai multe situații ce-l provoacă să rămână, sau nu (după caz), la marginea devianței/delincvenței/infracționalității/criminalității și/sau a psihopatologiei, în special a perspectivei sale psihanalitice (Ionescu, 1998, p. 175)¹¹, antropologice, fenomenologice, filosofice și spirituale. Din acest unghi, lucrarea nu se vrea un ghid despre cum trebuie acționat în cutare sau cutare caz, ci o antrenare a conștiinței cititorului într-un mediu pe care, cel mai adesea, l-a găsit surprins în poveștile de viață ale celor apropiați, filme sau literatura de specialitate de mai puțină tangențialitate cu criminologia și psihologia criminologică.

Dacă prima parte a lucrării conține idei cu conotație morală, existențială, filosofică, fenomenologică, antropologică, a doua parte cuprinde preponderent idei cu conținut și caracter științific.

¹¹ „...după o perioadă de recul evident, influența abordării psihanalitice reapare în Statele Unite. Astfel, într-una din cele mai recente lucrări de psihopatologie, publicată de prestigioasa editură McGraw-Hill, Willerman și Cohen (1990), ambii profesori la Universitatea statului Texas din Austin, consacră un capitol distinct abordării psihodinamice. La finalul unei secțiuni a acestui capitol privind evaluarea critică a teoriei psihanalitice, acești doi autori scriu că «teoria psihanalitică nu poate fi ignorată» și că unele dintre formulările sale au avut un impact enorm nu numai asupra dezvoltării istorice a teoriilor psihopatologice, ci și a culturii noastre (în special asupra științelor umaniste, precum și asupra științelor sociale și comportamentului) și asupra gândirii noastre de zi cu zi. În același capitol, Willerman și Cohen scriu, de asemenea, că «nici o prezentare a psihopatologiei nu ar fi completă fără a se ține cont de abordarea psihodinamică»”.

Ori de câte ori am dorit să schițăm și unele dintre trăirile noastre, am făcut-o cu credința că fiecare dintre cititori se poate identifica acolo. La fiecare rând expus spre lectură, avem convingerea că fiecare cititor în parte va reuși să descopere și să conserve un apetit empatic (sau antipatic) pentru diferite laturi și trăsături ale personalității sale. Ne asumăm riscul ca anumite pasaje să excedă o naivitate în urma lecturării de către cititor, însă ne menținem poziția în privința aspectelor (exprimate atât științific cât și nonștiințific) ce țin de factorii genetici (ereditatea și consilierea genetică în vederea optimizării funcționării psihice și comportamentale), educativi, psiho-igienici, culturali, enviromentali, dezvoltamentali, spirituali.

Pionieratul minor al unei lucrări de criminologie și psihologie criminologică cu ancorare în cultură (creierul unei societăți) este un angajament pe care ni l-am asumat.

Autorul
Noiembrie 2013

Motto 1

Iubirea nu este un sentiment de care să se poată bucura oricine, indiferent de gradul său de maturitate. ...tentativele omului de a iubi vor fi sortite eșecului, dacă nu va încerca, cât se poate de activ, să-și dezvolte personalitatea deplină, astfel încât să ajungă la o orientare productivă; că satisfacția în iubirea individuală nu poate fi atinsă fără capacitatea de a-ți iubi aproapele, fără o autentică smerenie, fără curaj, credință și disciplină.

Într-o cultură în care calitățile acestea sunt foarte rare, dobândirea capacității de a iubi rămâne de asemenea, inevitabil, o realizare rară. Și într-adevăr, putem să ne întrebăm fiecare câte persoane care iubeau cu adevărat am cunoscut.

Erich Fromm | *Arta de a iubi*

Motto 2

Devianța și, implicit, delincvența sunt consecința interacțiunii mediului existențial al persoanei în care personalitatea s-a format cu structura sa de personalitate și cu factorii de circumstanță ce precipită trecerea la act.

George Scripcaru & Vasile Astărăstoae | *Criminologie clinică*

Motto 3

Condiția oricărei lecturi este, desigur, că ea impune propriile sale limite.

Jacques Lacan | *Dicționar introductiv de psihanaliză lacaniană*

Motto 4

Cât privește condițiile în care pot să fiu înțeles, în care sunt cu necesitate înțeles, acestea eu le cunosc prea bine. Omul trebuie să fie cinstit în cele spirituale, cinstit până la duritate, pentru a putea suporta seriozitatea mea, pasiunea mea.

Friedrich Nietzsche | *Antichristul*